

Сакупљачи секундарних сировина - проблем или потенцијал

ГРАДСКИ РУДАРИ

Зелена иницијатива, коју чине 22 организације цивилног друштва, покренула је пројекат успостављања функционалног система управљања отпадом у Србији. Један од циљева је и повезивање, оснаживање и легализација рада самосталних сакупљача секундарних сировина, кроз моделе социјалног предузетништва

„Последње недеље зауставили су ме комунални полишајци и наредили ми да вратим картон у контејнер. Рекли су ми да је то што радим забрањено и запретили ми да ако ме поново сретну, писаће ми казну. Ја немам пара да живим, једва састављам крај с крајем и намичем да купим лекове и хлеб. Одакле да плаћам и казне? Дигла сам руке од тог посла и сада не знам шта ћу, не знам где да зарадим паре“, прича педесетшестогодишња Милостина Јовановић из Чачка, која се већ деценију бави сакупљањем секундарних сировина и од зараде издржава мужа и два студента. Овај пример најбоље осликава ситуацију у којој су се нашли сакупљачи који се нису прилагодили новим прописима.

Карика у ланцу

Мрежа „Зелена иницијатива“, коју чине 22 организације цивилног друштва, покренула је пројекат успостављања функционалног система управљања отпадом у Србији, а један од циљева је и повезивање, оснаживање и легализација рада самосталних сакупљача секундарних сировина, кроз моделе социјалног предузетништва.

„Самостални сакупљачи секундарних сировина, којих у Србији има око 35.000, чине веома важну карику у ланцу управљања отпадом и зато је неопходно да се ради на повезивању, оснаживању и легализацији њиховог рада“, рекао је директор Центра модерних вештина Милош Ђајић, на скупу „Сакупљачи секундарних сировина - проблем или потенцијал“, који је у београдском „Медија центру“ организовала Зелена иницијатива.

„Сакупљачи секундарних сировина прикупе највећи део отпада, према анализама 75 одсто, који се тренутно рециклира у Србији. Ипак, иако је трговина секундарним сировинама врло профитабилна грана, која Србији годишње омогући извоз од око 150 милиона евра, сакупљачи тог отпада, који махом припадају ромској популацији, спадају у ред најсиромашнијих становника“, рекао је Ђајић и истакао да сакупљачи нису препознати законом о управљању отпадом, као и да би најављеном акцијом поделе кеса, у које би се примарном селекцијом одвајале различите врсте отпада, они остали без основног извора прихода.

„Многи сакупљачи отпада немају лична документа и станују у нехигијенским насељима. Биће велики проблем ако они остану без јединог извора примања“, закључио је Ђајић.

Дуг радни дан, а кратак животни век

Према речима Владимира Радојичића из Секретаријата Зелене иницијативе, сакупљачи секундарних сировина су лица која нелегално односе материјал у било којој фази система управљања чврстим отпадом.

„Просечан сакупљач секундарних сировина је припадник социјално угрожених група, односно незапослена особа, без здравственог осигурања, чији је просечан животни век 46 година. Најмање 15 милиона људи у свету обезбеђује egzистенцију сакупљањем рециклажних материјала из отпада, док их у Србији има око 35.000, од чега осам хиљада ромских породица. Од укупног броја сакупљача рециклажних сировина у Србији, 25 одсто су деца млађа од 18 година“, рекао је Радојичић и навео да радни дан сакупљача траје 11 сати, са месечним приходом од 10.000 до 15.000 динара. Већина њих не располаже чак ни основном опремом, нити алатима за рад, што повећава опасност од повреда или заразе.

„Прописи у Србији не препознају индивидуалне сакупљаче као посебне субјекте процеса рециклаже, иако је утврђено да су трошкови таквог сакупљања отпада нижи, него када то чине комунална предузећа. Утврђено је и да се прикупљање секундарних сировина повећава за 20 одсто у местима где има сакупљача, а капацитет постројења за прераду рециклажних материјала расте за 25 одсто“, казао је Радојичић и нагласио да је идеја Зелене иницијативе да у наредних годину дана у Србији створи финансијске услове за организовано институционално деловање сакупљача и развије три модела социјалног предузетништва, који би помогли интеграцију сакупљача у легалне токове. Зелена иницијатива ће радити и на подршци у промени локалних и регионалних планова за управљање отпадом у 24 самоуправе, као и на повећању учешћа грађана и рециклажних бизниса у области прикупљања рециклажних сировина.

Оснаживање и организовање

„Сакупљачима се може помоћи стварањем финансијских услова од стране државе, њиховим оснаживањем и организовањем да делују у складу са прописима и покретањем програма за децу“, закључио је Радојичић.

Сакупљачи отпада су прошле године уврштени у номенклатуру занимања, а уз помоћ USAID-а основан је и Синдикат сакупљача секундарних сировина, један од три такве врсте у свету. Из Синдиката поручују да је њихов циљ да се сакупљачи уведу у легалне токове, односно да им се обезбеди пензионо и социјално осигурање.

„Држава треба да ограничи извоз секундарних сировина, као и да контролише цену рециклажног материјала, јер је то страшенки полупроизвод“, рекао је председник Синдиката сакупља-

ча секундарних сировина Србије, Шабан Салијевић и нагласио да цена секундарних сировина, која није мењана годинама, треба да се усклађује са растом инфлације и растом трошкова живота, као и да држава мора да помогне сакупљачима у обезбеђивању заштитне обуће и одеће, као и механизације за прикупљање отпада. Синдикат се залаже за партнерство локалних комуналних служби сакупљача и за подстицај државе у развоју задругарства у тој области.

„Треба правно регулисати статус сакупљача и омогућити им лиценце за рад. Од сваког килограма секундарних сировина, које сакупљачи прикупе, за буџет Србије издваја се 29,9 одсто, што је прошле године омогућило 50 милиона евра“, рекао је Салијевић.

Модел социјалног предузетништва

На другој страни, Мишо Бабовић из Центра за развој социјалног предузетништва, сматра да се развојем социјалног предузетништва у области рециклаже и мобилизацијом сакупљачке заједнице да активно учествује у процесу примене модела социјалног предузетништва, системски може решити положај неформалних сакупљача секундарних сировина.

„Успостављањем мрежа сакупљача различитих врста секундарних сировина и њиховом едукацијом, припадницима социјално угрожених категорија, попут Рома, осигурала би се радна места и социјално – економска интеграција, смањило сиромаштво, али и привукле стране инвестиције“, рекао је Бабовић.

Сет закона у области управљања отпадом, који је ступио на снагу 2009. године, радикално мења концепт прикупљања

секундарних сировина, јер не помиње институцију индивидуалног сакупљача и откупта, него дефинише фирме које преузимају отпад. Тако бројној сакупљачкој популацији прети реална опасност да после прелазног периода (од 3 до 5 година) потпуно изгуби прилику да остварује свој, најчешће једини, приход. Могу да потраже запослење у већ постојећим комуналним предузећима.

Класичан бизнис модел у овој области није дао резултате, јер велики број сакупљача нема мотивационе, образовне, организационе и друге претпоставке да се предузетнишвом избори за сопствено место. Зато је једини реалистичан модел опстанка у систему рециклажне индустрије кооперативни модел, односно, модел социјалног предузетништва, у коме ће формирање и вођење социјалних кооператива бити поверено заинтересованим актерима јавног, цивилног или бизнис сектора, предлажу у Мрежи подршке социјалном предузетништву у рециклажи. Простора за развој у овој области има.

„Рециклажа у Европској унији са 18 одсто заузима друго место међу привредним гранама у којима се развија социјално предузетништво, чији је удео у бруто националном производу и до 10 одсто. Нажалост, у Србији је тај проценат на нивоу статистичке грешке и не постоји ниједно успешно социјално предузеће. Ове године треба да буде усвојен оквир за социјално предузетништво, чиме би и у Србији, као што то чине земље ЕУ, социјалне категорије биле претворене у економске“, рекао је Бабовић.

А.Бачевић